

Brian Gibbons AC/AM
Y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth
Leol
Minister for Social Justice and Local Government

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Ein cyf/Our ref LF/BG/0034/08

Dai Lloyd AM
Cadeirydd
Y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

18 Tachwedd 2008

Annwyl Dai

Llawer o ddiolch i chi am eich llythyr. Rwy'n hapus i dderbyn eich gwahoddiad ac rwy'n credu bod fy swyddfa wedi cysylltu â chi eisoes i gadarnhau y byddaf yn bresennol yng nghyfarfod y Pwyllgor Is-ddeddfwriaeth ar 25 Tachwedd 2008.

Er mwyn paratoi ar gyfer y cyfarfod hwn, rydych wedi gofyn am bapur sy'n amlinellu'r darpariaethau o fewn y Mesur er mwyn gwneud Is-ddeddfwriaeth. Mae Pennod 5 o'r Memorandwm Esboniadol a gynhyrchwyd i gefnogi'r Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) arfaethedig yn darparu'r wybodaeth hon mewn manylder.

Mae'r bennod hon (yn yr Atodiad sydd ynghlwm) yn darparu manylion am bob un o'r darpariaethau sy'n angenrheidiol i wneud is-ddeddfwriaeth o fewn y Mesur. Ym mhob achos, mae pwerau o'r fath yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud newidiadau bach i fanylion y Mesur er mwyn cynnwys materion neu ddatblygiadau nad ydynt yn hysbys ar hyn o bryd. Trwy wneud hyn, gellir osgoi'r angen i gyflwyno Mesur diwygio i ymdrin ag achosion fel amserlenni gweinyddol.

Gobeithiaf y bydd hyn o gymorth i Aelodau'r Pwyllgor ac edrychaf ymlaen at eich gweld ar 25 Tachwedd 2008.

Yn gywir

Brian Gibbons AC

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Ffacs * Fax 029 2089 8522
Correspondence.Brian.Gibbons@Wales.gsi.gov.uk

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Printed on 100% recycled paper

Atodiad

Pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

1. Ceir yn y bennod hon fanylion am bob darpariaeth yn y Mesur i wneud is-ddeddfwriaeth. Ym mhob achos, mae pwerau o'r fath yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud mân newidiadau i'r manylion sydd yn y Mesur er mwyn ymdrin â materion neu ddatblygiadau nad ydynt yn hysbys ar yr adeg hon. Mae hyn yn osgoi'r angen i gyflwyno Mesur diwygio i ddelio â materion megis terfynau amser gweinyddol.

Gwella Llywodraeth Leol

Adran 7 - Dyletswydd gyffredinol mewn perthynas â gwella

2. Mae'n rhaid i awdurdod gwella Cymreig wneud trefniadau i wella'n barhaus y modd y mae'n arfer ei swyddogaethau. Wrth gyflawni ei ddyletswydd, rhaid i awdurdod roi sylw penodol i'r angen am wella'r modd y mae'n arfer ei swyddogaethau o ran:
 - a) cyflenwi strategol
 - b) ansawdd gwasanaethau
 - c) tegwch
 - d) cynaliadwyedd
 - e) effeithlonrwydd; ac
 - f) arloesi
3. Y bwriad gyda'r categorïau uchod yw bod yn gynhwysfawr ond o ystyried ehangder gwasanaethau awdurdodau a'u heffaith yn y tymor hwy ni allwn ddiystyru'r posibilrwydd y bydd angen eu newid o bosibl. Y dymuniad felly yw y dylai fod gan Weinidogion Cymru bŵer gwneud Gorchymynion er mwyn ychwanegu at elfennau o'r amcan gwella uchod neu eu diwygio neu eu diddymu neu er mwyn ychwanegu neu ddiddymu amcanion.
4. Gan y gallai arfer pŵer o'r fath ail-lunio neu ymestyn ffocws strategol awdurdodau yn ei hanfod, credwn y dylai gorchymyn o'r fath fod yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn gadarnhaol**.

Adran 8 - Dangosyddion perfformiad a safonau

5. Rhoddir i Weinidogion Cymru bŵer i bennu, drwy orchymyn, ffactorau perfformiad (dangosyddion perfformiad) y gellir eu defnyddio i fesur perfformiad awdurdod gwella Cymreig. Yn ogystal â hynny, gall Gweinidogion Cymru bennu safonau perfformiad mewn perthynas â'r safonau perfformiad a bennwyd ganddynt hwy. Mae'r Mesur hefyd yn rhoi i Weinidogion Cymru y disgresiwn i bennu gwahanol ddangosyddion perfformiad a gwahanol safonau perfformiad ar gyfer gwahanol awdurdodau neu fathau o awdurdodau. Byddai a wnelo gorchymyn o'r fath â diffiniadau manwl dangosyddion a safonau perfformiad yn unig. Bydd y rhain, o reidrwydd, yn newid dros amser i adlewyrchu newidiadau ehangach yn y gyfraith, polisi ac arferion proffesiynol yn gysylltiedig â gwasanaethau llywodraeth leol. Gan hynny felly, dylai'r pwerau hyn fod yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn negyddol** (fel sy'n digwydd ar hyn o bryd yn achos pwerau cyfatebol y Gweinidog Cymreig yn adran 4 Deddf Llywodraeth Leol 1999 a fyddai'n cael ei diddymu a'i disodli gan y Mesur).

Adran 15 – Cynllunio ar gyfer gwella a chyhoeddi gwybodaeth ynghylch y gwelliannau

6. Un nod ar gyfer y Mesur yw y dylai'r cynigion ar gyfer gwella gwasanaethau fod yn ehangach ac y dylent ymateb yn fwy i'r amgylchiadau ym mhob un o'r awdurdodau perthnasol arbennig na'r hyn a ganiateid gan Ddeddf 1999.

7. Y bwriad yw disodli'r cysyniad o lunio cynllun perfformiad gwerth gorau (adran 6 o Ddeddf 1999) a llunio Cynllun Gwella yn ei le.

Mae awdurdodau yn ymrwymedig i baratoi a chyhoeddi gwybodaeth benodedig erbyn dyddiadau a bennwyd. Hoffai Gweinidogion Cymru gael y pŵer i ddiwygio'r dyddiadau hyn. Dylai'r Gorchymyn fod yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn negyddol** gan na fyddai gorchymyn o'r fath yn gwneud dim ond newid terfyn amser gweinyddol; ni allai newid effaith gyffredinol adran 15. Mae'n bosibl hefyd y byddai angen gwneud gorchymyn yn gyflym i ddelio ag amgylchiadau eithriadol a fyddai wedi rhwystro awdurdod lleol rhag cyhoeddi adroddiad ar amser.

Adran 16 – Ystyr “rheoleiddwyr perthnasol” a “swyddogaethau perthnasol”

8. Ceir llawer o ddarpariaethau yn y Mesur ynglŷn ag archwilio, rheoleiddio ac arolygu awdurdodau lleol ac ynglŷn â rôl yr amryw gyrff sy'n gyfrifol am wneud gwaith o'r fath. Mae'n cynnwys yn benodol ddarpariaethau sy'n ei gwneud hi'n ofynnol iddynt gydlyn eu gweithgareddau ym mhob awdurdod lleol a chynorthwyo Archwilydd Cyffredinol Cymru wrth iddo lunio casgliadau cyffredinol ynghylch i ba raddau y mae awdurdod lleol wedi gwella ac i ba raddau y gallai barhau i wella.

9. Y cyrff rheoleiddio ac arolygu sy'n berthnasol o dan y darpariaethau hyn yw:

- Archwilydd Cyffredinol Cymru;
- archwilydd a benodir ganddo o dan adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004;
- Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru – hynny yw Estyn;
- Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru neu, unrhyw berson a awdurdodir i arfer swyddogaethau Gweinidogion Cymru o dan Bennod 6 Rhan 2 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd Cymunedol a Safonau) 2003;
- Bwrdd yr Iaith Gymraeg;
- arolygydd tân, arolygydd cynorthwyol neu unrhyw swyddog arall a benodir o dan adran 28 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004; ac
- unrhyw gorff arall sy'n gyfrifol am archwilio, rheoleiddio neu arolygu'r awdurdodau perthnasol a/neu'r gwasanaethau y maent yn eu darparu a fydd wedi'u pennu gan Weinidogion Cymru drwy Orchymyn. Mae ffurf cyrff o'r fath yn newid o bryd i'w gilydd – er enghraifft diddymwyd yr Arolygiaeth Twyll Budd-daliadau ym mis Ebrill 2008 – a byddai angen delio â chanlyniadau newidiadau o'r fath. Yn ogystal â hynny, mae'n bosibl y byddai Llywodraeth y Cynulliad am ystyried hefyd estyn cwmpas yr adran hon er mwyn cynnwys cyrff nad ydynt wedi'u rhestru ar hyn o bryd, er nad oes gennym gynlluniau i wneud hynny ar hyn o bryd. Byddai gorchymyn o'r fath yn gwneud newidiadau i destun y Mesur ac yn rhoi dyletswyddau yn uniongyrchol ar gyrff archwilio, rheoleiddio neu arolygu a enwyd. Gan hynny, dylai gorchymynion o dan y ddarpariaeth hon fod yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn gadarnhaol**.

Adran 20 – Adroddiadau Archwilio ac Aseu

10. Y bwriad yw na ddylai archwilwyr fod yn gyfrifol bellach am ymgymryd ag unrhyw archwiliad ac eithrio'r archwiliad o gyfrifon yr awdurdod perthnasol o dan adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

11. Y dymuniad yw y dylai Archwilydd Cyffredinol Cymru fod yn gyfrifol am archwilio pob awdurdod perthnasol er mwyn gwirio a yw wedi cydymffurfio â darpariaethau'r Mesur mewn perthynas â chyhoeddi gwybodaeth benodedig ac unrhyw ganllawiau cysylltiedig. Rhaid i'r archwiliad hwn gael ei gynnal yn flynyddol.

12. Dylai Archwilydd Cyffredinol Cymru baratoi adroddiad ar sail ei archwiliad.

13. Y bwriad yw y dylai adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru gael ei gyflwyno erbyn 31 Tachwedd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'r cynllun yn berthnasol iddi (neu unrhyw ddyddiad arall a bennir drwy Orchymyn gan Weinidogion Cymru) i'r awdurdod perthnasol a Gweinidogion Cymru os yw'n argymhell bod angen cefnogaeth neu ymyrraeth. Dim ond newid terfyn amser gweinyddol y byddai gorchymyn o'r fath yn ei wneud; ni allai newid effaith gyffredinol adran 20. Mae'n bosibl hefyd y byddai angen gwneud gorchymyn yn gyflym i ddelio ag amgylchiadau eithriadol a fyddai wedi rhwystro'r Archwilydd Cyffredinol rhag cyhoeddi adroddiad ar amser. Gan hynny felly, dylai gorchymyn o'r fath fod yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn negyddol**.

Adrannau 32-33 - Pwerau Gweinidogion Cymru i addasu deddfiadau a rhoi pwerau newydd

14. Ceir darpariaeth yn y Mesur hefyd i roi i Weinidogion Cymru bŵer (drwy orchymyn) i wneud darpariaeth i addasu neu i ddatgymhwysu deddfiadau sy'n gymwys i awdurdodau gwella Cymreig. Dim ond lle bydd Gweinidogion Cymru yn fodlon bod deddfiad o'r fath yn atal neu'n rhwystro awdurdod gwella Cymreig rhag cydymffurfio â darpariaethau Rhan 1 o'r Mesur y caniateir i Weinidogion Cymru wneud hynny.
15. Mae gan Weinidogion Cymru hefyd bŵer i roi i awdurdod gwella Cymreig unrhyw bŵer ychwanegol sydd yn eu barn hwy yn angenrheidiol i hwyluso cydymffurfio â Rhan 1 o'r Mesur.
16. Mae'r gyfraith sy'n ymwneud â llywodraeth leol a'i gwasanaethau yn eang iawn ac mae angen y pwerau hyn i ddelio ag unrhyw beth annisgwyl a fyddai'n rhwystro ac yn atal awdurdodau rhag cyflawni eu dyletswydd hollbwysig o wneud gwelliannau fel y nodir yn Rhan 1. Gan hynny mae'r pwerau yn adrannau 32-33 yn eang eu cwmpas a gallent ganiatáu i Fesurau a Deddfau gael eu diwygio drwy orchymyn. Dylai gorchymynion o dan y darpariaethau hyn fod yn ddarostyngedig i **weithdrefnau uwchgadarnhaol** fel y disgrifir yn adran 33. Mae hyn yn adlewyrchu'r sefyllfa â phwerau tebyg Gweinidogion Cymru yn adrannau 17A-B Deddf Llywodraeth Leol 1999 (a fyddai'n cael ei diddymu a'i disodli gan y Mesur).

Cynllunio Cymunedol

Adran 38 - Cyrff a ddylai fod yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd i gymryd rhan

17. Er mwyn mynd i'r afael ag anghysondeb a gwendidau cydweithredu ar gynllunio cymunedol yn lleol mae'r Mesur yn ei gwneud hi'n ddyletswydd ar i gyrff cyhoeddus perthnasol fod yn rhan o'r gwaith ar gynllunio cymunedol.
18. Mae'r Mesur yn gymwys i'r cyrff canlynol yn ardal pob awdurdod lleol:
- a) Awdurdodau lleol;
 - b) Awdurdodau tân ac achub;
 - c) Awdurdodau'r heddlu;
 - d) Prif Gwnstabl yr Heddlu;
 - e) Awdurdodau Parciau Cenedlaethol, lle bo'n berthnasol;
 - f) Cynghorau tref a chymuned;
 - g) Byrddau lechyd lleol; ac
 - h) Ymddiriedolaethau GIG (sydd wedi'u pennu mewn perthynas ag ardal yr awdurdod drwy gyfarwyddyd Gweinidogion Cymru).
19. Mae gan Weinidogion Cymru hefyd bŵer drwy orchymyn i ddiwygio'r rhestr o'r cyrff neu ychwanegu ati. Gan y byddai gorchymyn o'r fath yn creu dyletswydd newydd sylweddol i'w chyflawni gan gorff cyhoeddus sydd â swyddogaethau cyhoeddus eu natur, dylai fod

yn ddarostyngedig i'r **weithdrefn gadarnhaol**. Lle bo ychwanegiadau yn cael eu gwneud i'r rhestr, ni allai gorchymyn gael ei gwneud ond ar ôl ymgynghori â'r corff dan sylw ac â'r awdurdod lleol neu'r awdurdodau a fyddai'n cydweithio ag ef.

Adran 51 - Diwygiad canlyniadol etc a darpariaeth drosiannol ac arbed

20. Rhoddir i Weinidogion Cymru bŵer drwy orchymyn i ddiwygio, diddymu, dirymu deddfiadau at ddibenion gwneud diwygiadau canlyniadol er mwyn gweithredu'n llawn unrhyw ddarpariaeth a wneir gan y Mesur. Nod hyn yw delio ag unrhyw fylchau a rhwystrau annisgwyl i weithredu'r Mesur. Fel sy'n arferol gyda phwerau o'r'r natur hon, dylai gorchymyn o'r fath fod yn ddarostyngedig i **weithdrefn negyddol oni bai y bo'n diwygio Deddf neu Fesur lle dylid defnyddio'r weithdrefn gadarnhaol**.

Adran 53 - Cychwyn

21. Mae Adran 53 yn cynnwys pŵer i Weinidogion Cymru gwneud gorchymyn i gychwyn darpariaethau'r Mesur. Gall gorchymyn o'r fath bennu gwahanol ddiwrnodau at wahanol ddibenion ond ni allai gwneud unrhyw ddarpariaeth arall. Fel sy'n arferol yn achos gorchymynion cychwyn, **ni fydd gweithdrefn** yn gymwys i orchymynion o'r fath.

Mae Adran 51 ac Adran 53 yn ymwneud â Rhan 1 a Rhan 2 o'r Mesur.